

O‘ZBEKISTON SUG‘URTA BOZORI

VOL. 3 ISS: 2 (2026)

INSURANCE MARKET OF UZBEKISTAN СТРАХОВОЙ РЫНОК УЗБЕКИСТАНА

INSURANCE

№	MUNDARIJA	Page
1.	QISHLOQ XO'JALIGI SUG'URTASIDA AKTUAR HISOBLARNI QULLASH VA RIVOSHLANTIRISH MASALALARI <i>Nurullaev Abdulaziz Sirojiddinovich</i>	5
2.	SUG'URTA KOMPANIYALARI MOLIYAVIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA XORIJ TAJRIBASI <i>Nosirov Jasur Tursunpulotovich</i>	9
3.	ESG TAMOYILLARI ASOSIDA SUG'URTA XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH <i>Yuldashev Obiddin Toshmurzayevich, Yusupov Akbar Haydarovich</i>	14
4.	SUG'URTA SOHASIDA INNOVATSION MARKETING VA RAQAMLI REKLAMA STRATEGIYALARINI JORIY ETISH YO'NALISHLARI <i>Yuldashev Obiddin Toshmurzayevich, Raxmonberganov Surojbek Uktamboy o'g'li</i>	18
5.	MIJOZLAR QAMROVINI OSHIRISH UCHUN SUG'URTA KOMPANIYALARIDA TIZIMLI MARKETING STRATEGIYALARINI AMALGA OSHIRISH <i>Raxmonberganov Surojbek Uktamboy o'g'li</i>	21
6.	O'ZBEKISTON SUG'URTA TASHKILOTLARI FAOLIYATIDA KORPORATIV BOSHQARUV TIZIMINING HOLATI: MAVJUD MUAMMOLAR VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI <i>Xasanov Farrux Ravshanovich</i>	25
7.	PENSIYA SUG'URTASINI AMALIYOTGA JORIY ETISHNING ZARURIYATI VA DOLZARBLIGI <i>Yo'ldoshoval Aziza Muzaffar qizi</i>	28
8.	BANK XIZMATLARINI SUG'URTALASHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI <i>Tog'ayniyazov Shohzodbek Ural o'g'li</i>	30
9.	O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORIDA KOMPANIYALARNING MOLIYAVIY KO'RSATKICHLARI DINAMIKASI <i>Iminova Nurjahan Qodirjon qizi</i>	34
10.	QISHLOQ XO'JALIGIDA SUG'URTA FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH <i>Djumayev Jonibek O'rinovich</i>	38
11.	СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПЕРЕСТРАХОВОЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УЗБЕКИСТАНЕ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ СТРАХОВОГО СЕКТОРА <i>Муминова Ансора Улдузбек кизи</i>	42
12.	СОВРЕМЕННЫЕ ДРАЙВЕРЫ И НАПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЯ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ В СТРАХОВЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ <i>Жиянова Наргиза Эсанбоевна, Зохидова Диёра Улдузбек кизи</i>	45
13.	O'ZBEKISTONDA QISHLOQ XO'JALIGI SUG'URTASI BOZORINI RIVOJLANTIRISHNING INSTITUTSIONAL MEXANIZMLARI <i>Madiyev Abbas Nosirovich</i>	50
14.	QISHLOQ XO'JALIGI RISKLARINING XUSUSIYATLARI VA ULARNI ILMIY TASNIFLASH METODOLOGIYASI <i>Qo'ldoshev Qamariddin Mansurovich</i>	53
15.	O'ZBEKISTONDA SUG'URTA TASHKILOTLARI TO'LOV QOBILYATINI TA'MINLASH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI <i>Xattabov Murodulla Batirovich</i>	56
16.	KORXONALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA MOLIYAVIY BOSHQARUVNING AHAMIYATI <i>Muratova Saodat Igamnazar qizi</i>	59
17.	TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARI MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASH MASALALARI <i>E.I.Ergashev, Qarayev Anvar Botirovich</i>	63
18.	O'ZBEKISTONDA ISLOM MOLIYASINI RIVOJLANTIRISHNING INSTITUTSIONAL VA IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI <i>Kuldashv Jahongir Qamariddinovich</i>	67
19.	BANK TIZIMI BARQARORLIGI IQTISODIY RIVOJLANISH GAROVIDIR <i>Nazarov Qilich Xolmuradovich, Toyirov Yunus Alamovich</i>	71
20.	MILLIY IQTISODIYOTNI KREDITLASHDA TIJORAT BANKLARINING ROLI <i>Nazarov Qilich Xolmuradovich, Toyirov Yunus Alamovich</i>	73
21.	A SYSTEM OF INDICATORS FOR ENSURING THE ECONOMIC SECURITY OF COMMERCIAL BANKS UNDER INCREASING SYSTEMIC RISK <i>Malikova Dilrabo Muminovna</i>	76

22.	IJTIMOY-IQTISODIY RIVOJLANISHDA HUDUDIY MARKETINGNING FUNKSIONAL O'RNI VA AHAMIYATI <i>Mukhammadieva Nodira</i>	79
23.	XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA INSON RESURSLARIGA QILINGAN XARAJATLAR SAMARADORLIGINI BAHOLASH METODOLOGIYASI <i>Usmanova Nigina Marupovna</i>	84
24.	НАЛОГОВАЯ РЕФОРМА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН КАК ФАКТОР РОСТА СПРОСА НА УСЛУГИ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА СРЕДИ МАЛОГО БИЗНЕСА <i>Холбеков Расул Олимович</i>	88
25.	O'ZBEKISTON TASHQI MEHNAT MIGRATSIYASI: IQTISODIY TA'SIRLAR, INSON KAPITALI VA REINTEGRATSIYA MUAMMOLARI <i>Ismatova Shoxsanam Abdulaziz qizi</i>	92
26.	O'ZBEKISTONDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHNING KONTSEPTUAL ASOSLARI <i>Berdibayev Fayzulla Zaripbayevich</i>	95
27.	ASOSIY KAPITALGA O'ZLASHTIRILGAN INVESTITSIYALAR UZOQ VAQT BARQAROR FOYDA KELISHI KAFOLATI <i>Jomolov Muzaffar Mirzoxitovich</i>	98
28.	SUG'URTA KAPITALIDAN INVESTITSIYA SIFATIDA FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH VA BAHOLASH (DEA MODELI ASOSIDA) YO'LLARI <i>Kenjayev Ilhom G'iyozovich</i>	101
29.	RAQAMLI TA'LIM TEXNOLOGIYALARI ORQALI INDIVIDUAL SPORTCHILARNI TAYYORLASH TIZIMI BOSHQARUVI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI TAHLILI <i>Junaydullayev Mels Asliddin o'g'li</i>	105
30.	TOSHKENT SHAHRIDA ANHOR KANALI BO'YLAB OSMA KABINALI JAMOAT TRANSPORT TIZIMINI YARATISH KONSEPSIYASI <i>Xamdamov Shoh-Jaxon Raxmat o'g'li, Kamolidinov Muhibillo Shokirjon o'g'li</i>	109
31.	SANOAT KORXONALARIDA ISHLAB CHIQARISH QUVVATLARIDAN FOYDALANISHNI ME'YORLASHTIRISHNING USLUBIY JIHLTLARI <i>Ergashev Abrorbek Raxmatulla o'g'li</i>	112
32.	METROLOGIK FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY-AMALIY JIHLTLARI <i>Rakhmatillaev Nodirjon Yo'ldashvaevich</i>	114
33.	AN INTEGRATED RISK-BASED MODEL FOR ASSESSING THE EXTERNAL ENVIRONMENT OF SMALL ENTERPRISES IN UZBEKISTAN: IMPLICATIONS FOR THE INSURANCE MARKET <i>Djumabayeva Dilobar Asatillayevna</i>	116
34.	UY-JOY NARXLARINI HISOBLASHDA HEDONIK REGRESSIYA FORMULASIDAN FOYDALANISHNING METODOLOGIK ASOSLARI <i>Tog'ayeva Dildora Akramovna</i>	120
35.	СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ НАЛОГОВОЙ СИСТЕМЫ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН НА ОСНОВЕ КЛАССИЧЕСКИХ И СОВРЕМЕННЫХ ПРИНЦИПОВ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ <i>Ахоров Зариф Орипович</i>	123
36.	RAQAMLI SOLIQ TIZIMLARINI JORIY ETISH VA ULARNING IQTISODIY TA'SIRI <i>Tuychiyev Sherxon Shuxrat o'g'li, Xubbimov Sherzod Jamshidovich</i>	126
37.	SOLIQQA TORTISHNING MAKROIQTISODIY KO'RSATKICHLARGA TA'SIRI: EMPIRIK TAHLILLAR ASOSIDA <i>Toshnazarova Lola Shuxratillayevna, Karimov Mardon Akram o'g'li</i>	129
38.	TURIZMDA INNOVATSIYALARNING HAYOTIYLIK SIKLI VA ULARNING BOZORGA CHIQUISH BOSQICHLARI <i>Erkaboyeva Jasmina Safarali qizi</i>	133
39.	RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA QISHLOQ JOYLARIDA TURIZM XIZMATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH <i>Xalimov Shaxboz Xalimovich</i>	136

“O‘ZBEKISTON SUG‘URTA BOZORI” JURNALI TAHRIR KENGASHI A‘ZOLARI

1. Teshabayev To‘lqin Zakirovich (Kengash raisi. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti rektori, i.f.d. prof.).
2. Fayziyev Orifjon Olimovich (Kengash raisi o‘rinbosari, Istiqbolli loyihalar milliy agentligi direktor o‘rinbosari).
3. Azimov Rustam Sadikovich (O‘zbekinvest eksport-import sug‘urta kompaniyasi AJ Bosh direktori, i.f.d. prof.).
4. Mehmonov Sultonali Umaraliyevich (Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti prorektori, i.f.d., prof.).
5. Abduraxmonova Gulnora Qalandarovna (Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti prorektori, i.f.d. prof.).
6. Xudoyqulov Sadirdin Karimovich (TDIU huzuridagi “O‘zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirishning ilmiy asoslari va muammolari” ilmiy tadqiqot markazi direktori).
7. Xalilov Oybek Nasirovich (O‘zbekiston sug‘urta bozori professional ishtirokchilari Uyushmasi Kengash raisi).
8. Qo‘ldoshev Qamariddin Mansurovich (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida professori, i.f.d., Bosh muharrir).
9. Zaynalov Jahongir Rasulovich (Samarqand iqtisodiyot va servis instituti “Moliya” kafedrasida mudiri, i.f.d. prof.).
10. Shennayev Xo‘jayor Musurmanovich (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida mudiri, DSc, prof.).
11. Boyev Habibullo Ismoilovich (TDIU “Soliq va soliqqa tortish” kafedrasida professori, i.f.d.).
12. Nurullayev Abdulaziz Sirojiddinovich (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida dotsenti, i.f.d.).
13. Merident Randles (FSA, MAAA. Prinsipal & Consulting Actuary. Senior Consultant, UNDP-Milliman Global Actuarial Initiative).
14. Ong Xie (FIA, FSAS. Program Manager, UNDP-Milliman Global Actuarial Initiative. Pronouns: She/Her).
15. Yadgarov Akram Akbarovich (TDIU “Yashil iqtisodiyot” kafedrasida professori, i.f.d.).
16. Yuldashev Obiddin Toshmurzayevich (TDIU magistratura dekan muovini, i.f.d.).
17. Maxmudov Akbar Abduxamidovich (Toshkent ijtimoiy innovatsiya universiteti rektori, PhD, dotsent).
18. Axrorov Zarif Oripovich (TDIU Samarqand filiali “Moliya, soliq va bank ishi” kafedrasida mudiri, i.f.d., dotsent).
19. Qurbonov Xayrulla Abdurasulovich (TDIU Xalqaro va milliy reytinglar bilan ishlash bo‘limi boshlig‘i, i.f.n. dots.).
20. Raxmatullayev Botirjon Abduxamidovich (Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti. Akademik faoliyat bo‘yicha prorektor PhD, dotsent).
21. Musaxonzoda Ikromjon Sobirxon o‘g‘li (TMC institute “Milliy ta‘lim yo‘nalishlari akademik faoliyat va ilmiy ishlar” bo‘yicha prorektor, PhD).
22. Hasanov Xayrulla Nasrullayevich (TDIU Besh tashabbus markazi bo‘lim boshlig‘i, PhD).
23. Kenjayev Ilxom G‘iyozovich (TDIU magistratura dekan muovini, PhD, dots.).
24. Imomov Hamdilla Hamdamovich (TDIU “Korporativ moliya va qimmatli qog‘ozlar” kafedrasida professor v.b., i.f.n.).
25. Baratova Dinara Alisherovna (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida dotsenti, PhD. Tahririyat kengashi kotibi).
26. Agzamov Avazxon Talgatovich (TDIU “Soliq va soliqqa tortish” kafedrasida professori, PhD).
27. Nomozova Qumri Isoyevna (Bank moliya akademiyasi dotsenti, PhD).
28. Xamdamiyev Shoh-Jaxon Raxmat o‘g‘li (TDIU “Korporativ moliya va qimmatli qog‘ozlar” kafedrasida dotsenti, PhD).
29. Maxmudov Samariddin Baxriddinovich (“Ma‘mun” universiteti “Iqtisodiyot” kafedrasida dotsenti, PhD).
30. Abduturapova Dildora Farxodjon qizi (“Ilmiy tadqiqot faoliyatini tashkil etish” bo‘limi bosh mutaxassisi, PhD).
31. Abdusattarova Dildora Baxodirovna (TDIU “Soliq va soliqqa tortish kafedrasida” dotsenti).
32. Nosirov Jasur Tursunpulotovich (Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti “Akademik faoliyat va registrator” departamenti rahbari, PhD, dotsent).
33. Adilova Gulnur Jorabayevna (TDIU “Sug‘urta ishi” kafedrasida dotsenti, PhD.).
34. Malikova Dilrabo Mo‘minovna, (TDIU Samarqand filiali "Moliya, soliq va bank ishi" kafedrasida dotsenti, PhD).
35. Bobomurotova Manzura Panji qizi (TDIU “Soliq va soliqqa tortish” kafedrasida assistenti, PhD).

O'ZBEKISTONDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHNING KONTSEPTUAL ASOSLARI

Berdibayev Fayzulla Zaripbayevich

Toshkent xalqaro maliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti magistranti.

Email: f.berdibaev@stat.uz

Annotatsiya: Mazkur maqolada O'zbekistonda aholi bandligini ta'minlashning konseptual asoslari tahlil qilingan. Xususan, mehnat bozorini rivojlantirish, ishsizlikni kamaytirish, yangi ish o'rinlarini yaratish va aholining iqtisodiy faolligini oshirishga qaratilgan davlat siyosati va mexanizmlari ko'rib chiqilgan. Shuningdek, zamonaviy iqtisodiy sharoitda bandlikni ta'minlashning innovatsion yondashuvlari va istiqbolli yo'nalishlari yoritilgan.

Kalit so'zlar: aholi bandligi, mehnat bozori, ishsizlik, iqtisodiy faollik, yangi ish o'rinlari, davlat siyosati, innovatsion yondashuv, iqtisodiy islohotlar.

Abstract: This article analyzes the conceptual foundations of ensuring employment of the population in Uzbekistan. In particular, it examines state policies and mechanisms aimed at developing the labor market, reducing unemployment, creating new jobs, and increasing economic activity of the population. Additionally, modern approaches and perspective directions for employment development under current economic conditions are discussed.

Keywords: employment, labor market, unemployment, economic activity, job creation, public policy, innovative approaches, economic reforms.

Абстрактный: В данной статье анализируются концептуальные основы обеспечения занятости населения в Узбекистане. В частности, рассматриваются государственная политика и механизмы, направленные на развитие рынка труда, снижение уровня безработицы, создание новых рабочих мест и повышение экономической активности населения. Также освещаются современные подходы и перспективные направления обеспечения занятости в условиях современной экономики.

Ключевые слова: занятость населения, рынок труда, безработица, экономическая активность, создание рабочих мест, государственная политика, инновационные подходы, экономические реформы.

Kirish (Введение/Introduction).

Hozirgi globallashuv va iqtisodiy transformatsiya sharoitida aholi bandligini ta'minlash har qanday davlatning ijtimoiy-iqtisodiy siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. O'zbekistonda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlar doirasida mehnat bozorini rivojlantirish, ishsizlik darajasini kamaytirish hamda aholining barqaror daromad manbalarini shakllantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Aholi bandligini ta'minlash nafaqat iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi, balki jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash, kambag'allikni qisqartirish va aholi farovonligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtayi nazardan, bandlikni ta'minlashning konseptual asoslarini ilmiy jihatdan tahlil qilish, zamonaviy yondashuvlarni ishlab chiqish va ularni amaliyotga tatbiq etish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Mazkur maqolada O'zbekistonda aholi bandligini ta'minlashning nazariy va amaliy jihatlari, davlat siyosatidagi ustuvor yo'nalishlar hamda mehnat bozorini samarali tashkil etish mexanizmlari tahlil qilinadi. Shuningdek, bu sohada mavjud muammolar va ularni hal etish bo'yicha taklif va tavsiyalar ilgari suriladi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili (Обзор литературы/Literature review).

Aholi bandligini ta'minlash masalasi zamonaviy iqtisodiy tadqiqotlarda muhim o'rin tutadi. So'nggi yillarda mazkur yo'nalishda bir qator ilmiy ishlar amalga oshirilib, ularda mehnat bozorini rivojlantirish, ishsizlikni kamaytirish va aholi daromadlarini oshirish masalalari keng yoritilgan.

Xususan, zamonaviy iqtisodiy nazariyalarda bandlikni ta'minlashning institutsional asoslari, mehnat bozorida talab va taklif muvozanatini ta'minlash omillari tahlil qilingan [1]. Shuningdek, ayrim tadqiqotlarda iqtisodiy o'sish va bandlik o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik masalalariga alohida e'tibor qaratilgan [2].

O'zbekistonda aholi bandligini ta'minlashga qaratilgan islohotlar va davlat siyosati masalalari milliy olimlar tomonidan ham keng o'rganilmoqda. Jumladan, mehnat resurslaridan samarali foydalanish, kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish orqali yangi ish o'rinlari yaratish mexanizmlari tahlil qilingan [3].

Shu bilan birga, raqamli iqtisodiyot sharoitida yangi ish o'rinlarini shakllantirish va masofaviy mehnatni rivojlantirish masalalariga bag'ishlangan tadqiqotlar ham mavjud [4]. Ularda innovatsion texnologiyalar mehnat bozoriga qanday ta'sir ko'rsatayotgani ilmiy asosda yoritilgan.

Xalqaro tashkilotlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda esa bandlik siyosatida ijtimoiy himoya, kasbiy tayyorgarlik va aholining raqobatbardoshligini oshirish masalalari ustuvor ahamiyat kasb etishi ta'kidlangan [5].

Bundan tashqari, kambag'allikni qisqartirish va aholi daromadlarini oshirishda bandlik siyosatining o'rni ham alohida tadqiq etilgan [6]. Ayrim ishlarda hududiy mehnat bozorlarini rivojlantirish va ichki migratsiya jarayonlarining bandlikka ta'siri tahlil qilingan [7].

Yoshlar va xotin-qizlar bandligini ta'minlash masalalari ham ilmiy tadqiqotlarda muhim o'rin tutadi. Ularda mehnat bozorida gender tenglikni ta'minlash va yoshlarni tadbirkorlikka jalb etish mexanizmlari ko'rib chiqilgan [8].

So'nggi tadqiqotlarda esa barqaror rivojlanish maqsadlari doirasida bandlikni ta'minlash, "yashil iqtisodiyot" va yangi ish o'rinlari yaratish masalalari ilmiy jihatdan asoslangan [9].

Yuqorida keltirilgan tadqiqotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, aholi bandligini ta'minlash ko'p qirrali jarayon bo'lib, u iqtisodiy, ijtimoiy va institutsional omillar bilan uzviy bog'liqdir.

Tadqiqotni amalga oshirishda foydalanilgan usullar (Methods/Методы).

Mazkur tadqiqotda O'zbekistonda aholi bandligini ta'minlashning konseptual asoslarini o'rganishda kompleks va tizimli yondashuv qo'llanildi. Tadqiqot jarayonida nazariy va amaliy usullarning uyg'unligi ta'minlanib, bandlik sohasidagi mavjud muammolarni chuqur tahlil qilishga e'tibor qaratildi.

Avvalo, ilmiy bilishning umumiy usullaridan foydalanildi. Jumladan, tahlil va sintez usullari orqali mehnat bozorining tarkibiy qismlari, uning rivojlanish omillari hamda aholi bandligiga ta'sir etuvchi asosiy ko'rsatkichlar o'rganildi. Induksiya va deduksiya usullari yordamida umumiy nazariy xulosalardan kelib chiqib, aniq amaliy tavsiyalar shakllantirildi.

Tadqiqotda qiyosiy tahlil usulidan ham keng foydalanildi. Ushbu usul orqali O'zbekistondagi bandlik siyosati xalqaro tajriba bilan solishtirildi hamda rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlarda qo'llanilayotgan samarali mexanizmlar o'rganildi. Bu esa milliy amaliyot uchun mos bo'lgan ilg'or yondashuvlarni aniqlash imkonini berdi.

Shuningdek, statistik tahlil usullari asosida aholi bandligi, ishsizlik darajasi, iqtisodiy faol aholi ulushi kabi ko'rsatkichlar dinamikasi o'rganildi. Rasmiy statistik ma'lumotlar, davlat organlari hisobotlari va xalqaro tashkilotlar ma'lumotlari asosida tahlillar amalga oshirildi.

Tadqiqot jarayonida institutsional yondashuv ham qo'llanilib, bandlikni ta'minlash sohasidagi davlat siyosati, huquqiy-me'yoriy baza va institutlar faoliyati tahlil qilindi. Bu orqali mavjud mexanizmlarning samaradorligi baholandi va ularni takomillashtirish yo'nalishlari ishlab chiqildi.

Bundan tashqari, tizimli tahlil usuli yordamida aholi bandligini ta'minlash jarayoni bir butun tizim sifatida ko'rib chiqildi. Unda iqtisodiy, ijtimoiy va demografik omillar o'zaro bog'liq holda tahlil qilinib, ularning ta'sir darajasi aniqlandi.

Natijada, qo'llanilgan metodologiya mazkur tadqiqotning ilmiy asoslanganligi va amaliy ahamiyatini ta'minlab, O'zbekistonda aholi bandligini oshirish bo'yicha aniq taklif va tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qildi.

Tahlil va natijalar (Analysis and results/Анализ и результаты).

O'zbekistonda aholi bandligini ta'minlash masalasi so'nggi yillarda ijtimoiy-iqtisodiy siyosatning ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi. Mamlakatda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar natijasida mehnat bozorida muayyan ijobiy o'zgarishlar kuzatilmoqda. Xususan, iqtisodiyot tarmoqlarining diversifikatsiyalashuvi, xizmatlar sohasining kengayishi hamda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanishi yangi ish o'rinlari yaratishga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, aholining iqtisodiy faolligi oshib borayotgan bir sharoitda mehnat bozorida talab va taklif o'rtasida muayyan nomutanosiblik saqlanib qolmoqda.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, O'zbekiston mehnat bozorida tarkibiy o'zgarishlar jadal kechmoqda. An'anaviy tarmoqlarda bandlik ulushi qisqarib, xizmat ko'rsatish va zamonaviy texnologiyalarga asoslangan sohalarda ish o'rinlari soni ortib bormoqda. Ayniqsa, axborot texnologiyalari, savdo va xizmat ko'rsatish sohalari aholi bandligini ta'minlashda muhim o'rin egallamoqda. Bu jarayon iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qilsa-da, ishchi kuchidan yangi bilim va ko'nikmalarni talab etmoqda.

Ishsizlik darajasi tahlili shuni ko'rsatadiki, uning shakllanishiga bir qator omillar ta'sir ko'rsatadi. Jumladan, demografik o'sish, mehnat resurslarining malaka darajasi, ta'lim tizimi va mehnat bozori o'rtasidagi uzviy bog'liqlikning yetarli emasligi hamda hududlar o'rtasidagi iqtisodiy rivojlanishdagi farqlar shular jumlasidandir. Ayniqsa, yoshlar o'rtasida ishsizlik darajasi nisbatan yuqori bo'lib, bu holat ularning ish tajribasi va amaliy ko'nikmalarining yetishmasligi bilan izohlanadi. Shuningdek, oliy ta'lim muassasalari bitiruvchilari orasida ham mutaxassislik bo'yicha ishga joylashish muammolari mavjudligi kuzatiladi.

Davlat tomonidan amalga oshirilayotgan bandlik siyosati aholi bandligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Jumladan, yangi ish o'rinlari yaratish, tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash, kasb-hunarga o'qitish tizimini rivojlantirish hamda aholini ijtimoiy himoya qilishga qaratilgan chora-tadbirlar ijobiy natijalar bermoqda. "Ishga marhamat" markazlari, kasbiy tayyorgarlik kurslari va imtiyozli kreditlar ajratish orqali aholining bandligini oshirishga erishilmoqda. Biroq, ushbu chora-tadbirlarning samaradorligini yanada oshirish, ularni manzilli va maqsadli tashkil etish zarurati saqlanib qolmoqda.

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik aholi bandligini ta'minlashda asosiy omillardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Ushbu sektor iqtisodiyotdagi o'zgarishlarga tez moslashuvchanligi bilan ajralib turadi va qisqa muddat ichida ko'plab ish o'rinlari yaratish imkonini beradi. Davlat tomonidan berilayotgan soliq imtiyozlari, moliyaviy qo'llab-quvvatlash choralari va infratuzilmaning rivojlanishi natijasida ushbu sohada bandlik darajasi sezilarli oshdi. Shu bilan birga, tadbirkorlik faoliyatini yanada rivojlantirish uchun ma'muriy to'siqlarni qisqartirish va biznes muhitini yaxshilash muhim ahamiyatga ega.

Yoshlar va xotin-qizlar bandligini ta'minlash masalasi ham dolzarb ahamiyat kasb etadi. Yoshlarni ish bilan ta'minlashda ularni zamonaviy kasblarga o'qitish, startap loyihalarini qo'llab-quvvatlash va innovatsion faoliyatga jalb etish muhim ahamiyatga ega. Xotin-qizlar bandligini oshirishda esa uy sharoitida ishlash imkoniyatlarini kengaytirish, masofaviy mehnat shakllarini rivojlantirish va mikromoliyalashtirish tizimini takomillashtirish muhim o'rin tutadi.

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi mehnat bozorida yangi imkoniyatlarni yaratmoqda. Xususan, axborot texnologiyalari, elektron

tijorat, onlayn xizmatlar va frilans faoliyati orqali yangi ish o'rinlari paydo bo'lmoqda. Bu esa aholining faqat mahalliy emas, balki xalqaro mehnat bozorida ham ishtirok etish imkoniyatini kengaytirmoqda. Shu bilan birga, raqamli ko'nikmalarining yetarli emasligi ayrim aholi qatlamlarining ushbu imkoniyatlardan to'liq foydalana olmasligiga sabab bo'lmoqda.

Hududlar kesimida tahlil shuni ko'rsatadiki, mamlakatda bandlik darajasi bir xil emas. Ayrim hududlarda sanoat va xizmat ko'rsatish sohalari rivojlangan bo'lsa, boshqa hududlarda iqtisodiyot asosan qishloq xo'jaligiga tayanadi. Bu esa ish o'rinlari yaratish imkoniyatlarining cheklanganligiga olib keladi va ichki mehnat migratsiyasining kuchayishiga sabab bo'ladi. Shuning uchun hududiy rivojlanishni muvozanatlashtirish bandlikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, aholi bandligini ta'minlash ko'p qirrali jarayon bo'lib, u iqtisodiy, ijtimoiy va institutsional omillar bilan uzviy bog'liqdir. Samarali bandlik siyosati mehnat bozorida talab va taklif o'rtasidagi muvozanatni ta'minlash, aholining raqobatbardoshligini oshirish va barqaror iqtisodiy o'sishga erishish imkonini beradi.

Yakuniy natijalarga ko'ra, O'zbekistonda aholi bandligini ta'minlash bo'yicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar muayyan ijobiy samara bermoqda. Biroq, mehnat bozorida mavjud muammolarni bartaraf etish uchun iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirish, ta'lim tizimini mehnat bozori talablariga moslashtirish, innovatsion va raqamli texnologiyalarni keng joriy etish hamda institutsional mexanizmlarni takomillashtirish zarur hisoblanadi.

Xulosa va takliflar (Conclusion/Выводы и предложения).

O'tkazilgan tadqiqotlar va tahlillar shuni ko'rsatadiki, O'zbekistonda aholi bandligini ta'minlash masalasi ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning muhim omili hisoblanadi. Mamlakatda bu borada izchil islohotlar amalga oshirilayotgan bo'lib, ular mehnat bozorini rivojlantirish, yangi ish o'rinlari yaratish va aholining iqtisodiy faolligini oshirishga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, mehnat bozorida talab va taklif o'rtasidagi nomutanosiblik, norasmiy bandlik ulushining yuqoriligi, yoshlar va xotin-qizlar bandligi bilan bog'liq muammolar mavjudligicha qolmoqda.

Tadqiqot natijalariga asoslanib, quyidagi xulosalarga kelish mumkin: Birinchidan, aholi bandligini ta'minlash ko'p omilli jarayon bo'lib, u iqtisodiy o'sish, investitsiyalar hajmi, ta'lim tizimi va institutsional muhit bilan uzviy bog'liqdir.

Ikkinchidan, mehnat bozorida tarkibiy o'zgarishlar yangi kasb va ko'nikmalarga bo'lgan talabni oshirmoqda, bu esa ta'lim tizimini modernizatsiya qilishni talab etadi.

Uchinchidan, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik aholi bandligini ta'minlashda eng samarali mexanizmlardan biri hisoblanadi.

To'rtinchidan, raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi yangi ish o'rinlari yaratish bilan birga, aholining raqamli savdoxonligini oshirish zaruratini yuzaga keltirmoqda.

Beshinchidan, hududlar o'rtasidagi iqtisodiy rivojlanishdagi farqlar bandlik darajasiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda va bu holatni bartaraf etish muhim ahamiyatga ega.

Yuqoridagi xulosalardan kelib chiqib, quyidagi taklif va tavsiyalarni ilgari surish mumkin:

Avvalo, mehnat bozorida talab yuqori bo'lgan sohalarda bo'yicha kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish va ta'lim muassasalari bilan ish beruvchilar o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish lozim.

Shuningdek, norasmiy bandlikni qisqartirish maqsadida soliq va ma'muriy yuklamalarni optimallashtirish, rasmiy ish o'rinlarini yaratishni rag'batlantirish muhim hisoblanadi.

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish uchun qulay biznes muhitini yaratish, moliyaviy resurslarga kirish imkoniyatlarini kengaytirish va infratuzilmani yaxshilash zarur.

Yoshlar va xotin-qizlar bandligini ta'minlash maqsadida ularni kasb-hunarga o'qitish, startaplarni qo'llab-quvvatlash va masofaviy ish imkoniyatlarini kengaytirishga alohida e'tibor qaratish lozim.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida aholining raqamli ko'nikmalarini oshirish, IT ta'limni rivojlantirish va innovatsion loyihalarni qo'llab-quvvatlash muhim ahamiyatga ega.

Shu bilan birga, hududiy rivojlanishni muvozanatlashtirish, investitsiyalarni kam rivojlangan hududlarga jalb etish va yangi ish o'rinlarini aynan shu hududlarda yaratish zarur.

Umuman olganda, aholi bandligini ta'minlash bo'yicha samarali siyosat yuritish mamlakatning barqaror iqtisodiy o'sishi, ijtimoiy barqarorlik va aholi farovonligini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar (Литературы/ References):

1. Acemoglu D., Restrepo P. Tasks, Automation, and the Rise of AI. – NBER, 2022.
- 2 World Bank. World Development Report 2023: Jobs and Economic Transformation. – Washington DC, 2023.
- 3 Abdullayev A. O'zbekistonda mehnat bozorini rivojlantirish masalalari. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2022.
- 4 OECD. Employment Outlook 2023: Artificial Intelligence and Jobs. – Paris, 2023.
- 5 ILO. World Employment and Social Outlook 2024. – Geneva, 2024.
- 6 UNDP. Human Development Report 2023/2024. – New York, 2024.
- 7 Asian Development Bank. Labor Market Development in Central Asia. – Manila, 2022.
- 8 Saidova M. Yoshlar bandligini ta'minlashning zamonaviy usullari. – Toshkent, 2023.
- 9 United Nations. Sustainable Development Goals Report 2024. – New York, 2024.
- 10 Baratova Dinora Alisherovna. (2025). O'zbekistonda sug'urta faoliyatini rivojlantirish istiqbollari. Insurance market of Uzbekistan, 2(6), 23–24. https://doi.org/10.55439/INS/vol2_iss6/341